

איש הולך את ארץ ישראל מאת משה אורן

צילומים גידי בראנץ, שאול ויטיס, משה אורן

קטע הפתיחה מתוך הספר.

שער ראשון

מסע אביב

31-23 במארס

יציאה לדרך בא' ניסן

ראש השנה למניין החודשים

תשעה ימי הליכה מתל דן לתל לכיש

פתח דבר

נאום האבן:

תחילה היה המגע. הזעזוע הראשון. התדהמה. מגע אצבעותיו.

אחר כך השאלות: למה אני? מכל האבנים שעל התל, מכל האבנים שבעולם, למה דווקא אני? שעת זריחה בתל דן, א' בניסן, היום הראשון למניין חודשי השנה, יום של פתיחת דף חדש, של התחלה חדשה. והנה אצבעותיו במים, הנה הן בוחרות בי, חופנות ושולפות אותי ממקומי, מצינת המים לצינת האוויר הפתוח, אוחזות בי סמוך לעיניו, הופכות והופכות בי לעיניו, סורקות בי טפח-טפח. אחר כך המילים שלו, "זאת מתאימה". רק שתי מילים וכבר אני נעטפת באריג הדק, המחורר, של שקיק בד כחול, לא גדול, שתולה לו על חוט לצווארו מונח על לוח החזה.

אחר כך צעדיו, מאבן לאבן, מעל ומעבר לרחש המים הזורמים ואל הקרקע הכבושה, הסלולה, של השביל. ומבעד לחורים באריג צמרות העצים הגבוהות, וקרני השמש שמבעד לצמרות, ואורות מתחלפים בצללים. הוא הולך.

1

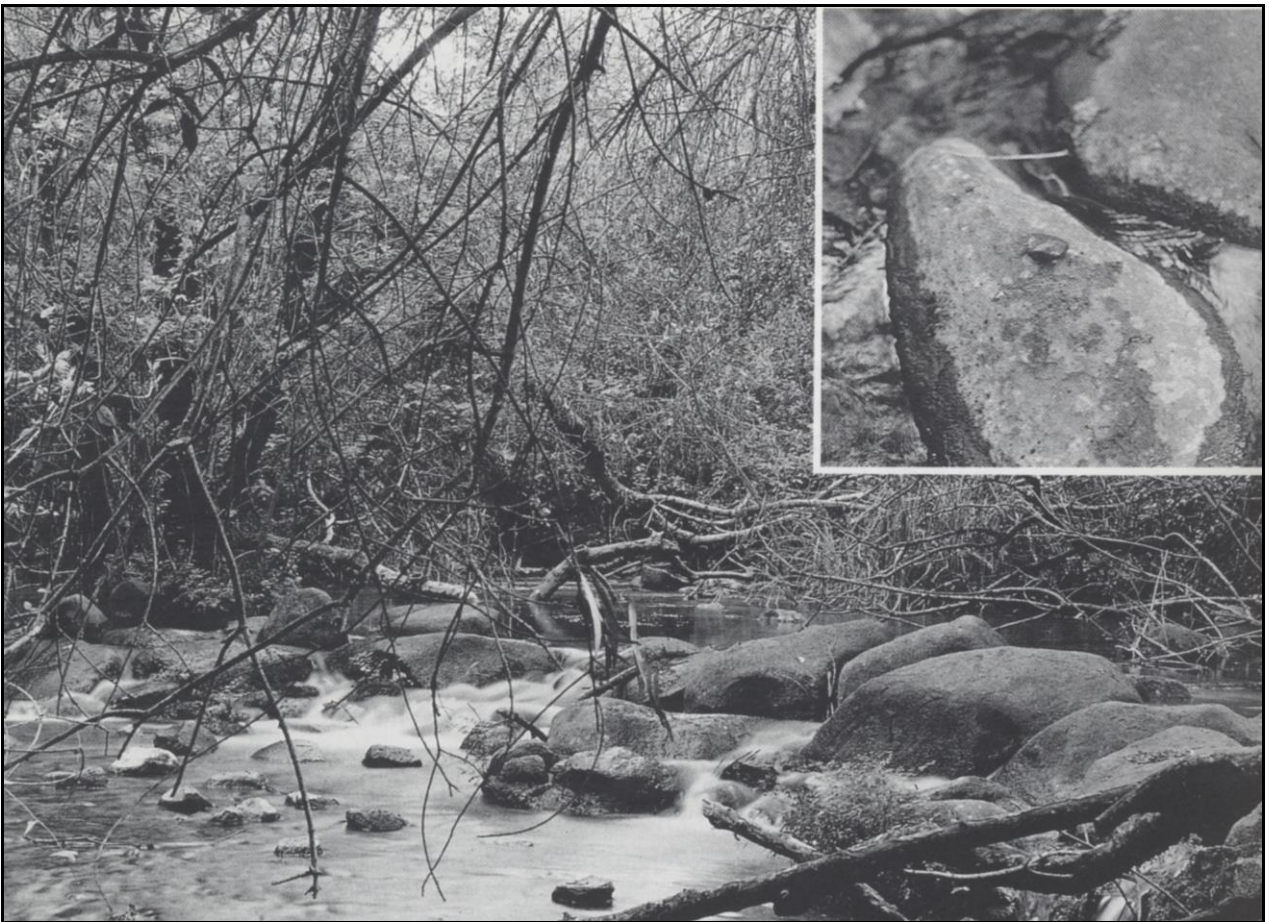
נביעות

תל דן של א' בניסן, שעת זריחה. אם יש בעולם גן עדן קרוב מזה לא יהיה. רגעים ראשונים של אביב חדש. "אבן ירה אלוהים בים, וממנה נשתת העולם". אבן כזו, אם אכן נפלה משמיים, כאן נפלה. ברחש המתגלגל של עשרות או מאות נביעות אתה יודע: איש לא יכול היה לבחור לעצמו מקום ראוי מזה. עכשיו צא ובחר לך אבן קטנה לדרך, למסע. אין ספור אבנים בזרם, בנחל, והמים צלולים כל כך שאלו מונחות לעיניך כאבנים טובות בחלון התצוגה. הושט יד לקחת וצא לדרך.

רק דבר אחד: אם קיווית שתמצא לך אחת חלקה, משויפת כחלוק נחל, מעוגלת בתכלית השלמות - שכח מזה. כאלו לא תמצא בתל דן. מקום שבו ראשית הכל גם חלוקי נחל לעולם יהיו חסרים דבר מה. סקרנים יהיו, מעט רוים, מעט מחוספסים. ואיזו התחלה אינה כזו? כך או אחרת השחר עלה והבחירה נעשתה. אבן קטנה וקרירה אחת ביד, כבר יבשה ממים, נטמעת בשקיק הבד הזעיר שהוכן לה. עונדת לצוואר ההלך כתליון על חוט.

מחווה ראשונה אבן

א' בניסן, ראש השנה למניין החודשים. זריחה בתל דן. מי נביעות זורמים.
מחפש אבן במים.
בוחר את האבן.
אבן אחת לדרך, למסע.

תל דן בגבול הצפון, שעת זריחה

2

דיאלוג

הקול הפנימי: אז אתה הולך לאילת.
הלך: אתה לא צריך לשאול, אתה יודע.
הקול הפנימי: בסדר, עכשיו תן לי סיבה טובה אחת לטירוף הזה.
הלך: אפשר לתת כמה.

הקול הפנימי: רק אחת.

הלך: אבן.

הקול הפנימי: אבן?

הלך: לקחת אבן, אחת, ממי מעיין בתל דן לים האדום באילת.

הקול הפנימי: וזה מה שאתה קורא סיבה טובה?

הלך: איך אתה קורא לזה?

הקול הפנימי: בסדר, לא אמרתי כלום. הולכים.

3

מי קרן

ישראל ארזי לא מוותר אף פעם. הוא יקפוץ פנימה ראשון והוא ייצא אחרון. תל דן, שלושים ושלוש שנים אחורה. אז תל-אל-קאדי, מקום אפוף סוד על קו הגבול, מתחם צבאי אסור בכניסה. רק ליחידי סגולה מותר, כמו בני המקום למשל. להם ולאורחים הספורים שירצו להכניס בסודם.

ההלך בא עם קבוצתו מהעמק, להתארח אצל ילדי קבוצת "חרמון". בני מזל שכמותם. דבר ראשון עולים לתל, נכנסים בפירצה בגדר ונופלים על גן עדן. תקרת האילנות הגבוהה. רחש המים. "אין בעולם מים קרים יותר," מכריז ישראל וקופץ ראשון. ילדי העמק מצטופפים סביב פעורי פה. המים קפואים, טמפרטורה קרובה לאפס. אפילו אצבע הם לא יצליחו להחזיק בפנים. והפסיכים האלה משתרעים להם בתוך הזרימה הצלולה, מחוורים מקור, מכחילים לעיניהם, מחזיקים את הזמן בכוח, עוד דקה, עוד טיפה, רק לא לוותר. להישאר בפנים בכל מחיר. קבוצה של מתאבדים, לעזאזל. וישראל יוצא אחרון.

שמונה שנים אחר כך, אביב 1968, שעת צהריים בארץ אויב, מזרחית לעיירה כארמה. בבוקר, עם אור ראשון, חלפו במסוקים גבוה מעל הירדן נוחתים בעומק השטח, על הגבעות שממזרח לעיירה. מתכוונים להפתיע את האויב בכריחתו. והאויב לא מופתע. עכשיו הם עולים שניהם מהוואדי אל המישור הפתוח, הוא וישראל לצידו. ואז היריות. פתאום, הרחק מאחור, צרור יריות. וההלך יודע: זה היה יכול להיות הכדור שנועד בשבילו. ממש באותה מידה. הם היו קרובים כל כך. אבל זה היה ישראל, החבר הטוב שנופל לצידו.

מעט מאוחר יותר, לצד הדרך, בית העלמין הקטן של דן. חלקת אלוהים מוריקה, מלבבת. קברו של ישראל טובל בפריחה של אביב, מאותן תופעות טבע השמורות למקום הזה. לו בלבד. כל שנה, כל אביב. וההלך מתכופף להניח פרח על כרית האבן, על השם החקוק באבן, ותוהה אם זו רק יד המקרה שהמסע הזה מתחיל כאן. דווקא כאן.

4

תיבת פנדורה

דרך הפטרוולים עוברת תחת מה שהיה פעם קו המוצבים הקדמי של הסורים ברמה. תל חמרה, תל עזיזיאת, שמות מימי המקלטים והפחד, מהחלומות הרעים של אצבע הגליל. סמלים של אימה גדולה מתפוררים בהריסותיהם, שוקעים בעפר, אוכדים במתקפת הצמיחה הגדולה של האביב.

מספרים על אלוהים שברא שדים ורוחות ומזיקים רבים מספור כנגד בני האדם, ולא היה חסר הרבה שאלה יחריבו תבל על יושביה. ואלוהים מה הוא עושה? בכל חודש ניסן הוא מפזח רוח גבורה במלאכים ואלה מתייצבים מלוא קומתם בפני לגיונות בני החושך, המרעין והמזיקין, ומטילים בליבם יראה כה גדולה שאלה לא יעזו לנקוף גם אצבע עד צאת השנה.

אשרי המאמין.

כך או אחרת, הוא על דרך הפטרוולים ביום שנולד להליכה. לא קריר מדי, לבטח לא חם, בוקר אביב נהדר. ובסוסיא שבהר חברון ערבי תושב הכפר יאטה, סולימן אבו-סבחה, שולף מבגדיו סכין ודוקר את משה דויטש, חקלאי תושב המקום. למה? כי הוא כלב יהודי מזוהם שדינו מוות. רגעים אחר כך לוכדים אנשי הישוב את הדוקר, מכים אותו מכות נמרצות, כופתים אותו היטב ומזעיקים בקשר את הרשויות.

לא הרחק משם חוזר יורם שקולניק במכוניתו מהסעת תלמידים, שומע על מה שקרה במכשיר הקשר, מסתובב לאחור ודוהר לסוסיא. סולימן אבו-סבחה מוטל כפות על הקרקע שעה שהוא עוצר את רכבו בסמוך, ניגש אליו בצעדים מהירים, דורך את העוזי ויורה בגבו שבעה כדורים. הורג אותו במקום. למה? כי הוא כלב ערבי מזוהם שדינו מוות.

עברו רק שעות ספורות ביום ראשון של ניסן וכבר נפרצת תיבת פנדורה לרווחה, וכבר מזנקות להקות שדים ושרצים מרעים מתוכה והחוצה לפתוח את השנה בסערה. משה דויטש יובהל לבית-החולים פצוע קשה. יורם שקולניק יכלא בתא המעצר. סולימן אבו-סבחה יובא לקבורה בכפרו. ואיפה לעזאזל היו המלאכים?

מחווה שנייה זקיף חרמון

וזה סיפור החטא הקדמון.
מלאכים יורדים משמיים ובחרים בכיפת ההר למשכנם.
מלאכים נותנים עיניהם בכנות האדם.
כנות האדם הרוח למלאכים.
כנות האדם מביאות את הנפילים לעולם.
הנפילים, גזע אכזר וצמא דם, מטילים חיתתם על הארץ.
והארץ כולה אימה שחורה וקול הזעקה נישא לשמיים.
וכיפת ההר צחה ולבנה כשלג, ללא רבב.

ואלוהים שומע, ואלוהים רואה.
הוא ישליך את המלאכים למטה, מראש ההר לבטן האדמה.
הוא ישסה את הנפילים זה בזה להמיתם בחרב.
הוא יביא את המבול על בני האדם.
וכיפת ההר לעולם צחה ולבנה כשלג, ללא רבב.

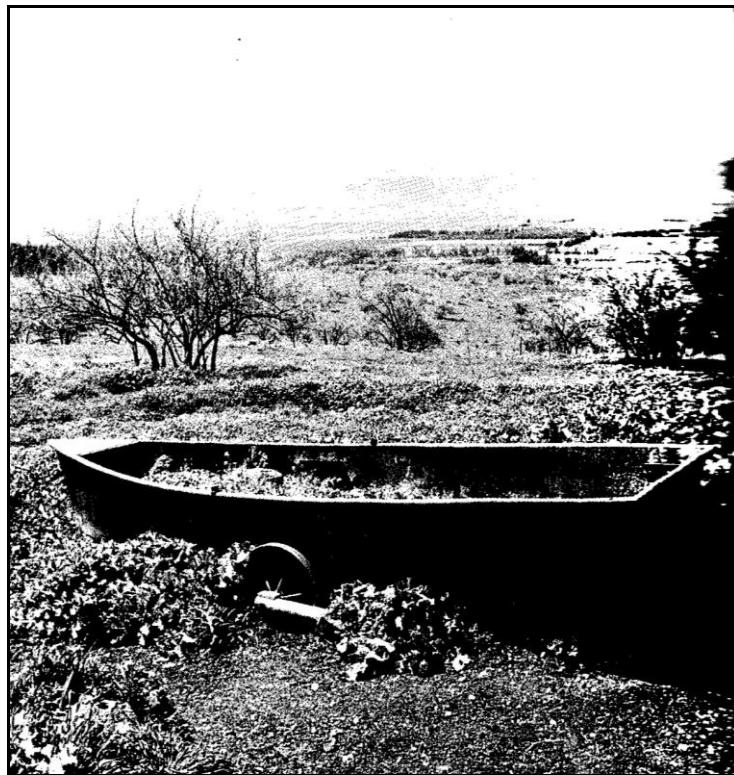

זמן הצבים

עשרים ושבע דקות אחרי עשר חוצה צב בודד את דרך הפטרולים, ממזרח למערב. לצבים יש זמן אחר, איטי וסבלני יותר. השעון שלהם מפגר בשלושים שנה לפחות. קח את הצב הזה. הוא עוד לא שמע על יוני 67', על העידן החדש שאחרי ששת הימים. דרך הפטרולים היא עדיין דרך הפטרולים, הגדר היא הגבול ועדיין אפשר לגמור פה חיים ברגע, כמו כלום. בני אדם והשיגעונות שלהם. עשרים וחמש שנה לקח לו לקום ולעשות מעשה, לבקר ידיד יקר שנותר בצד האחר. עשרים וחמש שנה המתין לו שיעשה את הצעד הראשון, ועכשיו הוא לא יכול לחכות יותר. עכשיו הוא קם ועובר. זהו הימור חייו, הוא יודע. המוקשים, הנגמ"שים, הגששים, האצבע העצבנית על ההדק. כל זה הרי מחכה לו שם, על הדרך. ודאי שהוא מודע לסיכון, למה אתה חושב לקח לו כל כך הרבה? אבל הפור נפל ומעתה הכל בידי שמיים. הוא מותח צוואר להצצה אחרונה, לשני צידי הדרך. בסדר, הכל שקט. נושם עמוק פנימה הוא מהדק בפעם האחרונה את השריון לגבו. "זה הזמן", הוא אומר לעצמו. "זה הזמן." והוא עובר.

סירה

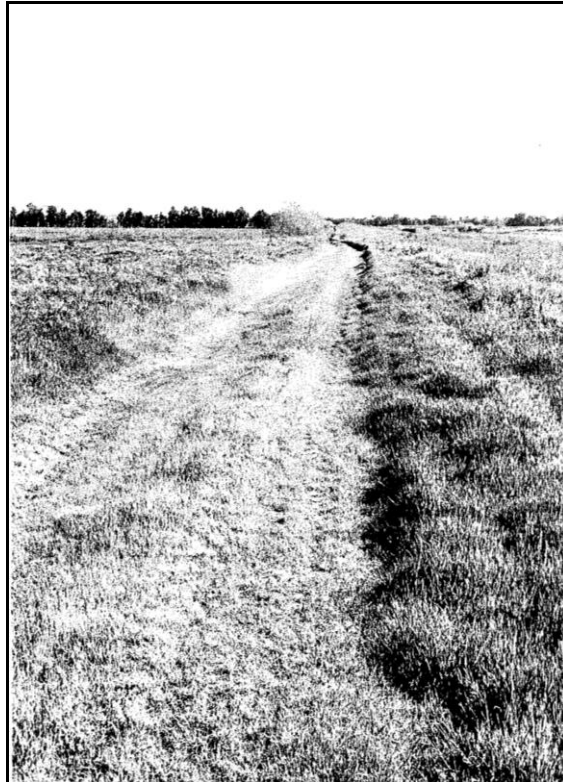
בשולי דרך הפטרולים. מאוד שלא במקומה, סירה. בודדה, עשויה ברזל, מחלידה על ההר. פעם לבטח שייטה על אגם החולה, למטה בעמק. נטלו אותה מן המים וגררו אותה במעלה ההר. שוקת לבקר עשו ממנה. אחר כך באו ויבשו את האגם לרגליה. נותרו הגעגועים לדברים שאינם, שעברו מן העולם. עכשיו כל זה מאחוריה. עפר ממלא את בטנה, בוץ הגשמים, אבק הקיץ. שכבה מכסה על שכבה. פעם עוד היתה מתפללת למבול שיבוא וישיע. היום גם זה לא. האדמה אוספת אותה לחיקה פנימה. סירה בודדה על ההר, טובעת ביבשה.

11.42 דרך הפטרולים, ליד שמיר

הקו הירוק

עמק החולה, דרך הסוללה. אלף פסיעות על שטיח נושם של ירק. רצועה צרה וישרה כחץ, מוגבהת מעט, מגשרת על קצות העמק מצד לצד בירוק רענן. העשב פורץ למעלה, שופע, עשיר כל כך, שאינספור סימנים - עקבות אדם, ובעלי חי, וכלי רכב - מוטבעים לתוכו פנימה, תדפיס מטורף במרבד. תחושה מוזרה: צעדה של יותר משעה בלי גרגר אדמה אחד תחת סוליות הנעליים. רק ירק. שטיח עמוק ורך מקיר לקיר. ימי הקסם הירוקים של ראשית אביב ואמא טבע באורגזמה שאין לה סוף. וגם חידה גדולה: באוויר דממה מוחלטת, תחת כפות הרגליים הסימפוניה הפרועה בעולם, ועם כל אלה אתה עדיין לא קשוב מספיק - או קדוש מספיק - לשמוע גם צליל אחד משירת העשבים.

14.17 שירת העשבים. דרך הסוללה, עמק החולה

אוהל ראשון

גדות לקראת שקיעה וחניית לילה ראשונה. רטיבות של טל מוקדם על הדשא בחצר בית משפחת ברעם, והיתדות מחליקות לתוך הקרקע. סיפור של כמה דקות, לא יותר, וכבר אפשר להזדחל מתחת ליריעות פנימה, לתוך שק השינה, ובפנקס ירשם: לילה, שמונה עשרים וחמש, אוהל ראשון במקומו.

חלומות

אם מדברים בחלומות הוא היה מצפה בלילה ראשון כזה למשהו בסדר הגודל המתאים. אולי לא חלום יעקב, אבל גם לא רחוק מזה. חלום יעקב בבית אל, הגדול והמופלא בכולם. כל העתיד לבוא בחלום אחד, טוב ורע, זוהר ונורא, עם מלאכים עולים ויורדים בסולם שראשו בשמיים. וכל זה בגלל שהשמש הקדימה לשקוע ולא נמצאה לו, ליעקב, כרית או פיסת עשב, ומצא אבן מוטלת בשדה ושם אותה כר לראשו. ואיזו אבן.

מספרים שהאבנים, גדולות כקטנות, היו רבות ביניהן על מי יניח צדיק זה את ראשו, וסופן שהתקבצו אליו מכל פינות השדה והיו לאחת.

ועוד מספרים שראה בחלומו את בית המקדש, והנה הוא נבנה וחרב, נבנה וחרב, ונזעק ממקומו באימה כי הנה כאן בית האלוהים וכאן שער השמיים. אחר כך יעלה השחר והוא יקום מהאבן, וימשח אותה בשמן ויקבע אותה בקרקע. אבן מצבה בבית אל.

ומה עושה אלוהים? נוטה את רגל ימינו וטובע אותה אבן עצמה עמוק בטבור האדמה, מסד ותשתית לארץ כולה, וגם נותן בה שם, אבן השתייה, שממנה ועליה השתית עולם ומלואו...

כל זה טוב ויפה, אבל בחלקת הדשא הקטנה בגדות אין חלומות. לא חלום יעקב. לא שום חלום מזוין אחר. וההלך, כמי שמעדר בפיתחה של באר, צולל כמו אבן לזרועות השינה.

משה אורן 2013 © כל הזכויות שמורות